JÓKAI ANNA

A nagynéni levelei

(TÁVOLBAN ÉLŐ UNOKAÖCCSÉHEZ)

1.

— mily öröm a családi élet!

Te kegyetlen Krisztián...

el akartam kerülni, hogy neveden szólítsalak. Mit tudom én, új honodban miként szólongatnak új szeretteid, kiket bár kurtán, de kétségtelen elégedettséggel emlegetsz. Különben is: sohasem imádtad a nevedet, dagályosnak érezted, túlontúl ünnepélyesnek szertelen jellemedhez. Nem szeretted, hogy már maga a név súlya, a *hasonlósága* kötelez. Az igehirdetést demagógiának tartottad és a mártíromságot balekségnek. Mostani életedet nem részletezed; javallatomat a tisztes távolságról túlontúl megszívlelted: nem tudom, fölnőttél-e bármi, a neved sugallta eszményhez, vagy találtál-e helyette mindennapi használatra elég természetesnek ható beceformát, amely aztán megengedi az üres, de feledtető korhelykedést... Én mégis amellett döntöttem, maradok a régi Krisztiánnál, hogy ezzel is kifejezzem, mennyire nem méltó lényegedhez az a sértegetés, amivel válasz ürügyén voltál bátor viruló nénédet elhalmozni. Talán ha valóban öreg lennék és nem harmincöt esztendős, erőm csúcsán éppen: talán akkor belenyugodnék, hogy Te felületesen mindent félreértesz, illetve közléseimet önkényesen, pillanatnyi hangulatod szerint értelmezed. Mivel magyarázzam másképp, hogy a vádat, ugyanazt a vádat bezzeg oldalakon át variálod, miszerint kétségtelenül elvesztettem a stabil, az állandóságban funkcionáló emberi kapcsolatok megteremtésének képességét? A házi melegtől elbitangolt vadkutya lehet ilyen: gazdátlan és semminek nem is gazdája... Kegyetlen Krisztián, szinte szó szerint idézlek! Rám senki nem ügyel s nekem sincs másokra gondom. Persze hogy jut időm — félig-meddig kínomban —, hogy mintegy sorsomtól kényszerítve szellemi táplálékaimat nyakatekert indoklással a periférián keressem. A hulladékfeldolgozás tipikus esete — írod Te, kegyetlen Krisztián! (S zárójelben felsorolod a léted fókuszába zsúfolt családtagjaidat, térképezed a kellemesen pulzáló boldogságod nem apadó forrásvidékét.) Ó, csak kacagtass! Hát mit képzelsz, az én kis családom nem tölthet el engem is szüntelen örömmel, nem vidíthat fel komor töprengéseimben?

Vidám mulatság az egybecsatolt élet. Csupa vitamindús humor minden mozzanata. Ki nem állom a hálátlan nyavalygókat, akik jó dolgukban addig forgolódnak, amíg szét nem rúgják a fészket. Lásd, én bevallottan élvezkedem benne. De hogy erről írogassak Néked, oly távoli, tapinthatatlan tájra? Furcsa gusztus, mondhatom. Hiszen őket fotókópiáról sem ismered. De teljék kedved, miért ne?

...Kezdődik a reggel. Az ébredés élménye. A roletta még lehúzva: bolyhos sötét, anyaöl. Csöndes úszás, valamiféle ragyogó, lágy vízből kifelé. Az ébresztőóra dallamot ver, s ezzel a megszokott dallammal a külvilág fogad. Először Dénes úr kel fel: Dénes úr (mondjuk) a férjem. Dénes úr szelíden átteszi a karját a nyakamon. Természetesen egy ágyban alszunk — ennél nincs édesebb. Az a ragaszkodás, ahogy még álmában is magához kotorja a lábával

a lábam! Idestova tizenöt éve, napra-nap történik így! Ebben a színeváltó, robbanékony létközegben á változatlanság áldása, a biztonságé... s ezt már kora reggel, mintegy a napot meghatározva, érzékelem. Dénes úr nyöszörög, még alunna, de mennie kell, hivatal várja, félig értünk dolgozik, másrészt muszáj. Én is dolgozom, szintén értük, de inkább magamért, nekem ez fontos, tudod: az öntudat (aminél csak az éntudat fejlettebb formáció)! Mindketten felelős poszton: értsd úgy, hogy mindkettőnket mindenért felelősségre vonnak, s ezt már munkába induláskor tudjuk; egymás csókjából merítjük a türelmet és a könnyedséget, amellyel képesek vagyunk a szekatúrát külső hámrétegünkről lepergetni. Dénes úr vonzó férfiú; fiús bájából sokat megőrzött, van benne valami tisztán gyermeki: a jó gyermekek szorgalma, pontossága — és a dicséretszomj ezen erényekért cserébe! Szeretem Dénes urat — mint tizenöt éve, ugyanúgy. S ez az *ugyanúgy* a csodálatos.

Dénes úr reggel, este tetőtől talpig zuhanyozik, sohasem mulasztja el a fogát megmosni, naponta inget vált. Sohasem borostás, hozzásimulni élvezet. Hazatelefonál, ha húsz percet késik, megkímél az aggodalomtól. Dénes urat minden apróság érdekli az otthon ügyeiből, sőt, a háztartásban ő maga is cselekvőleg részt vesz. Még arra is ügyel, hogy a frizsider ne szellőzzön feleslegesen: villámgyorsan csukja-nyitja. Kincs az ilyen férj. Egyetlen szenvedélye (a családján kívül) a sakk, azt is itthon műveli, hetenként kétszer. Szerencsére haverja nincs, csak sakkpartnere. Üldögélek mellettük (ezt igényli!), hallgatom a dünnyögését, meg kell zabálni, olyan aranyos, amikor izgalmában a két orcáját beszívja, a homlokán — mintha évezredes bánat gyötörné — összeszaladnak a ráncok.

— Sakk! — diadalmas, csengő a hangja, büszkén rámtekint, én jutalmul megpuszilom az okos homlokát, győzelmét nyugtázom, ő a csuklómat csókolja meg. Nincsenek fölösleges viták, nemhogy marakodás — nálunk ez ismeretlen fogalom. Temperamentumos nagynénéd néha veszekedne, csak úgy, mert belébújt az ördög, de csipkedésre Dénes úr csipkedéssel nem válaszol: hallgat, a szeme kérlelő, ijedt. Hamis kedvem egy-kettőre lelohad! Mint a villámhárító: Dénes úr az áramot nem vezeti tovább. Megvéd minket, ebben a folyton támadó világban, a tulajdon testével... Föl tudod fogni, ez a védettség mit jelent? Milyen szép így a márciusi reggel... a roletta fölszalad, már sejteni, ma is esik majd, de milyen biztató ez a kora tavaszi eső, már megjelent a fénycsík a felhők szélén! Ablakot nyitok: átszellőzik a lakás, a savanyú füstszag kimegy, a hamutartók újra kimosva. A kukák elhordják az unt tegnapokat...

És anyuka is jókedvű, isteníti a vejét, százszor is megkérdi, mi legyen a vacsora, mint egy kedves tojógalamb, körülöttünk totyorog, jár a nyomunkba, ezer és ezer tanácsa van, ha csak egy is érvényes, már érdemes odafigyelni. Különben is, mérhetetlen tapasztalatával szakadatlanul figyelmeztet minket, mi az, ami elkerülhetetlen, s mi az, ami leselkedik...

A gyerekek, ez a két, mindenki által mintának tartott leányka, Anette és Tímea, ó te kegyetlen Krisztián, el sem hinnéd, hogy megnevettetnek... Két eredeti egyéniség. Bizony, „bársonyon fut" az idő, tizenkét és tizennégy évesek, két hölgy, a legújabb divat szerint. Anette egy kicsit dundi, Tímea hirtelen nőtt, sovány — de az arcuk, mint két tojás, mellesleg mindkettő szakasztott Dénes úr, átmelegszik az ember szive, elég, ha csak rájuk tekint, és minden emlék eszébe jut... Elevenek, cserfesek, hála az égnek, nem aludttejsavó kombináció! Nyelvelnek, elfoglalják a fürdőszobát, én rázom a kilincset, ők belülről vihorásznak, erre én a konyhában kinyitom a melegvíz-csapot,

zutty, hideg víz folyik a zuhanyrózsából a nyakukba, visítanak, így játszadozunk. Egyébként engem utánoznak, ez is hízelgő: kidekorálják a sima képüket az én kenceficéimmel, úgy akarnak a huncutok elsurranni az iskolába. Igaz, nem kitűnő tanuló egyik sem, de Anette a biológiáért él-hal, Tímea pedig a legjobb tornász. Mint az összenőtt ikrek, úgy ragaszkodnak egymáshoz. Akármit kapnak, csereberélik, megfelezik. Igazi testvérek. Igazságosak. Jó arra gondolni, nemsokára két felnőtt ifjú lány életének, bontakozásának is tanúi lehetünk, azután, remélem mielőbb, az unokák... s még vidámabb lesz a családi este! A lánykák rendkívül őszinték: mindent tudok tőluk, a legkisebb rezdülést is, ami lelkecskéjüket meg-megzavarja... Ömlik belőlük a szó, délutánonként közrevesznek és mesélnek, én természetesen becsukom a könyvet, valósággal átveszem az apró-cseprő bajaikat. Órák hosszat képesek beszélni. Hozzám a legbizalmasabbak, bár az apjukat is irtózatosan szeretik. Dénes úr gavallér apa: az utolsó petákját is ki tudják — a hízelkedő cicák — a zsebéből csalni.

Egyébként havi jövedelmünket úgy osztjuk be, hogy senki meg ne rövidüljön. Ami kevés marad, minden hónapban másikunk egyéni szükségleteit elégíti ki, szigorú sorrendben. Ez az eljárás abszolút korrekt: senki sincs, még véletlenül sem, hanyagolva. Dénes úrral közelharcot kell folytatni, hogy a saját részét ne ajánlja fel az én javamra.

Már itt is a vacsoraidő, s a tündér anyuka jár körbe körbe a kanállal, tömködi a sok finomságot a szánkba. Nekünk — vess meg érte! — a televízió a legkényelmesebb szórakozás. Mindenkinek van a látottakról véleménye — senki se rejti véka alá, nem vagyunk egyformák, az ízlésünk is különböző. Három szobánk és két tévénk van, éppen ezért egyikünk a másikat nem terrorizálja. Anyuka annyira tapintatos, hogy a rádióját füldugóval hallgatja. Az alkalmazkodás nemes tudománya, ó, kegyetlen Krisztián, amit Te sohasem gyakoroltál, csak elvártad!

... a mi harmóniánk egyúttal az alkalmazkodás dicsérete. A kölcsönös alkalmazkodás a szeretet fokmérője. Sok hidegszívű szeretetlen „nem képes alkalmazkodni", s ezt még affektálva hirdeti is, sőt henceg vele! Burkolt önzés az ilyesmi, akárhogy nyakon öntik modern ideológiákkal.

— Én, én vagyok a fontos, egyedül! — A személyiség ezt ordítja. — Az én vágyam, az én akaratom... Ahogy én gondolkodom, az a helyes. S ha van üdvözítő út, hát az enyém az!

Az ilyen ember észre sem veszi, hogy amíg a saját szabadságát védi, mindenki más a járomba kerül. Még az a bizonyos bibliai is alkalmazkodott: az ártatlan szokásokat megtartotta, teljesítette az írott törvényeket, s óvakodott attól — amíg csak tehette —, hogy bárkit „különcségével" megbotránkoztasson. Az öntudat egyes szám első személyű; szörnyeteggé dagadhat s fölfalhatja jámbor, kevésbé aktív környezetét. Az éntudat szélesebb, mélyebb és magasabb fogalom: belefér a kollektivitás, az empátia, és mások megértése csakúgy. Fejlesztésére a család a legjobb iskola. Hány és hány (egyéni s társadalmi) példát sorolhatsz: a közösségi lét prófétái magánviszonyaikban undorító zsarnokok... Pfuj. Hol a hitele az ő szólásuknak?

... Mert ne téveszd össze az alkalmazkodást a megalkuvással. A megalkuvás megcsonkít, az alkalmazkodás kiteljesít. Az alkalmazkodás szabad belátáson alapszik, a megalkuvás mindig fogcsikorgatáson. Aki alkalmazkodik, hisz a saját erejében; nem fél, hogy az szertefoszlik. A megalkuvó gyengeségből adja fel magát, vagy üzleti érdekből leszerződik. Az alkalmazkodás reálpolitika, a megalkuvás a rossz hatalom igazolása.

De vissza a tárgyra! Nincs az együttlétnél — különösen ily vad, márciusi estén — varázsosabb. Ne ugorj be annak, Krisztián, aki eszményíti a magányosságot! A magány deformál — ámbár néha tetszetős, bizarr alakzat az eredménye ezen deformációnak. A magány csupa roncsolt seb a keményre kalapált páncél alatt. A magány harapásra kész éhség; a magány mindenféle tébolyok melegágya. S a magányos ember végül — ha legalább pénze van — beleszeret a tárgyaiba. Cirógatja az asztallapok intarziáit, egy-egy bolyhos köpenyt magához ölel, prémekbe fúrja arcát, vonásait ékkövek tükrében keresi. Kocsit mosdat a kölykei helyett. Rabja valamilyen elegáns gyűjtőszenvedélynek: óra, érem, grafika, bélyeg a szerelme, velük meghitten elmatat. A szegénynek nincs módja ilyen pótlékokra. Legfeljebb kupakot gyűjtöget. A szegények hiánya szemérmetlenül kitakart, magányuk mezítelen, ópiumuk büdösebb; ha dörgölőznének, mint a rühes kutyát, kerülik meszsze... Még a bibliai is vágyott az akolmelegre: gyűjtögette volna híveit szerencsétlenségében teste köré.

Lásd, aki így él, mint mostanság szerencsés Kamilla nénéd, az még az olyannyira elítélt „szerzésben" is talál magasabb értelmet. A kicsiny otthonban nincs oly darab, amiről — ha rávetődik a tekintet— ne tudnám, kit örvendeztet majd holtom után. Ahogy anyuka is tudja, milyen kegyeletteljes mozdulattal kattantom majd össze az aranykigyó-karkötőjét a csuklómon. Ha ilyesmire gondolok, végtelen nyugalom száll meg: nem hiába gürcöltünk, mindennek helye van, semmi nem kallódik, s én szabhatom meg, még életemben, minek mi lesz a sorsa... ez is egyfajta utóélet, sőt, halhatatlanság... a halhatatlanságból ennyi a közember jussa. A családi pecsétjellel ellátott könyvekkel majd a dolgozószobáját rendezi be valamelyik unoka. A sosem használt perzsa Anette-é. A rosenthali porcelán Tímea öröksége. Az ezüst étkészlet... majd elosztják! Igazságosan. Bármit vásárolunk — jó Dénes úr is így van ezzel — már ráakasztjuk a leltári számot. Még kesztyűt is úgy veszek — ha a bőre tartós, különleges —, hogy inkább féllel nagyobbat, mint az én kezem. Tímea, sajnos, széles tenyerű. Dénes úr pedig a fejénél kisebb „uniszex" kucsmát hord. Hálásan sóhajtanak majd, Tímea a kesztyűben, Anette a prémsapkában s meghatottan egymásra néznek: ó, az édes, korán eltávozott szülők...

Mert mi úgy terveztük, majdnem együtt végezzük Dénes úrral. Nekünk ez jár, annyi szép év után! Nem öngyilkosság, Te kegyetlen Krisztián: inkább sorvadás, mint amikor az összenőtt gyökerű bokrokat megbolygatják: ha az egyiket kitéped, óhatatlanul fellazul a másik, nincs többé a földhöz kötése. Azt a kis időt kell majd csak — a két temetés között — valahogy kihúzni. Sokat beszélünk erről Dénes úrral. Suttogva, amikor a család elpihen, s kettős ágyunkba mi is lefekszünk.

Ezek az elalvás előtti órák a legdrágább kincseink. Én a fülemet Dénes úr szívére teszem: ez az egyenletes dobbanás az én altatóm. Dénes úr olvas még egy kicsit, a lámpa fénykörét elárnyékolja, nehogy zavarjon. Azután az újság lehanyatlik. Már szuszog. A lámpát én oltom el. Betakarom az oldalát. Megvárom, amíg a szuszogás egyenletes ritmusa beáll s brummogássá mélyül. Úgy alszik, mint a csecsemők. Úgy horkol, mint egy mackó. Megszoktam: hozzátartozik az éjszakámhoz. S ha egy-egy szorongásos álom mégis megtámad: ez a hang hoz vissza az al- vagy felvilágból a józan, középső világra...

A test ügyeiről — nevezzük szexnek, erotikának, érzékiségnek, biológiai szükségletnek — szándékosan nem írtam. Konzervativizmusom bizonyos ele-

meit nem tudom levetkezni, ha a téma ennyire személyes. De becsületszavamra hidd el: végtelen könnyebbség a partner szüntelen jelenléte. Semmi kapkodás, semmi hisztéria. Semmi kellemetlen meglepetés. Bizalom: ahogy vagy, amilyen vagy, adhatod magad, a színjáték szükségtelen. Senki meg nem aláz. Senkit meg nem alázol. Kitapasztalt módszerek. Az a kapcsolat próbája, ha még a randa szemölcsödet is vággyal szeretik. Dénes úr csak a szépet és jót látja bennem — kötelez a magasztalása.

Te kegyetlen Krisztián, itt csak úgy zsizsereg a héjrepesztő tavasz... Ne légy hát aggályos, ne légy hát borongó! Délben már ki lehet gombolni a nagykabátot! Egy korai rügyet is láttam: milyen bátor, milyen hősies! Hátha nem jön már fagy az idén! Hátha rekord nyarunk lesz! Mi már tervezzük: fantasztikus terveink vannak, tulajdonképpen mindegy, hova. Csak együtt mehessünk!

A március a legforradalmibb hónap: bármily gőgös a tél, behódoltatja. Bárhogy csüggednél, az általános zendülés magával ragad. Tieiddel együtt köszöntelek — én és az egész famíliám:

Kamilla

Március harmadik vasárnapján.

2.

— arról, hogy az együttélés pokolian nehéz.

Drága barom, Te,

három sort írtál. Három rideg mondat! Gratulálsz a boldogságomhoz, mely kerek, mint a frissen sült cipó — s nem akarsz éppen te lenni, aki elsőként kikezdi. Dolgaidra hivatkozol; mintegy elhárítod a továbbiakat. Drága barom, Te: hát bedőltél, megint... elfelejtetted, hogy Kamilla nénéd született hazug? Lánykora óta híres arról, hogy ugyanazon jelenségről kedve szerint képes bebizonyítani egyszerre a jót is, rosszat is. Csak egy kis igazítás az optikán: az augusztus nyárutó — az augusztus őszelő; a hatvanéves élőnek öreg — holtnak fiatal. A vörös szilva az éhesnek kék már, de még zöld a jóllakottnak. Javíthatatlan az ember: szubjektivitásával mindent benyálaz. Látta-e valaha valaki a valódit Janus két arca mögött?

Téged az idill elrettentett. Olvasván, felgyűltek saját keserveid, s értelmetlennek látszott, hogy azokat ily tetemes védőhájba göngyölődött nőszeméllyel, akár csak érintőlegesen is megosszad. Bizony, közérzeted most rohadt — nem hagyhatom! Ne irigykedj, hogy csak Neked nem sikerült, lám, a röpke kis Kamillának igen... ne fájjon a fel-felbukkanó, s újra meg újra szétfoszló éden! Hát mit gondolsz? Az én kis családom nem béklyózza le a szellememet? Szigorú iskola az egybezárt élet. Minden mozzanata kioktat. El nem viselem a szorgalmas képmutatókat, akik szálanként hordják a szalmát szűk odujukba, hogy amit odapiszkoltak, betakarhassák, gondosan maguk alá kaparva... Mert — szép, nem szép — mindenki a saját fészkébe piszkít; kénytelen vele. De csak ott veszik észre, ahol az eltakarítást megkísérlik — ahol szellőztetnek. Okosabb a vegyes guanót eldöngölni, s befedni rétegesen! Lassanként meg lehet szokni az áporodott szagokat. Hidd el, ezt a bulit én sem élvezem!

...Kezdődik a reggel. Az ébredés élménye. A roletta még lehúzva: nyirkos sötét, kriptafalak. Verejtékes evickélés valamiféle szürke, olajos léből kifelé. Az ébresztőóra monoton zöreje; csak egyszer, egyetlen egyszer ne azt

pöntyögné, primitív szerkezetével: „Já-nos bá-csi kel-jen fel... Já-nos bá-csi kel-jen fel..." S amíg föl nem pöckölöm a gombját, ismétli! Először Dénes úr kel fel. Mint említettem, Dénes úr a férjem. Dénes úr átdobja a karját a torkomon, nyújtózik. Pechemre egy ágyban alszunk — nincs ennél kényelmetlenebb. Az a birtoklási vágy, ahogy még álmában is magához kotorja lábával a lábam! Idestova tizenöt esztendeje, napra nap! A világ ugrásra kész nyomorító dresszúráival, s ez már itthon kezdődik, mintegy a huszonnégy órát meghatározva, világos fejjel érzékelem. Dénes úr nyikorog, még alunna, de mennie kell, hivatal várja. Szemrehányóan fölém könyököl, értünk dolgozik, másrészt muszáj. Ha nem rám, kire haragudjon? Persze, én is dolgozom, kell a keresetem, de ez nekem hobbi is, mert bár utálom a munkahelyi környezetem, mégis van ürügyem, hogy a lábam kitegyem az ajtón; reménykedhetem, hogy valami izgalmas történik még velem... Már induláskor tudjuk, a mechanikus homlokcsók hiába: sem őt, sem engem nem részesít védelemben. Tűrnünk kell a szekatúrákat; az alattomos méreganyag gyűlik a bőr alatt, hogy aztán este — a könnyebbedést alig várva — kockázat nélkül loccsanthassuk egymás arcába. Dénes úr vonzó férfiú, miként hallani. Fiús alkatából sokat megőrzött, van benne valami elemien infantilis: a túlbuzgó gyerekek strébersége, a mindent komolyan vevő precizitás — s ahogy él-hal a sikerért, ahogy folyton-folyvást és azon nyomban a legkisebb apróságért is a visszaigazolást igényli... nagyon fárasztó; bár én Dénes urat szeretem —mint tizenöt éve, ugyanúgy. S ez az *ugyanúgy* a csüggesztő. A jellemnek semmi váltása, semmi színesedés, semmi vihar okozta romantikus türemlés... a kapcsolatban semmi szárnyalás, semmi zuhanás, csak böcsületes araszolás a lineárison. Dénes úr reggel, este tetőtől talpig lezuhanyozik, akkor sem mulasztja el a fogát megmosni, ha valamiért (egyébként igen ritkán) nagyon elkeseredett. Naponta inget vált, a leghalványabb piszokcsík is ingerli, s elszörnyed, ha a mosólé szürke... Milyen legyen egy mosólé, kérdem én? Szegénykém. A makulátlanságért vívott sziszifuszi küzdelem szinte minden energiáját leköti. Mint a bébipopsi, olyan a képe, ha hozzásimulok, semmi elektromosság. Ha csak húsz percet késik, már hazatelefonál; megfoszt attól, hogy egy kicsit aggódhassak, hogy fölborzoljon legalább egy parányi bizonytalanság... Dénes úr még a háztartásban is cselekvően részt vesz, ezért cserébe azonban a csip-csup dolgokba is beleszól; újabban a frizsiderrel őrjít: az általa kívánt gyorsaság a cirkuszi bűvész gyorsasága, ha itthon van, inkább ki sem nyitom a jégszekrényajtót. Unalmas az ilyen férj. Semmi értelmes, nagyszabású szenvedélye, csak a család meg az a kurva sakk! Azt is itthon műveli, hetenként kétszer. Barátja nincs (hát természetes ez?) csak sakkpartnere. Üldögélek mellettük (erre kényszerít!) hallgatom a motyogását, meg kell pukkadni, olyan komikus, amikor az izgalomtól a két orcáját beszívja, a homlokán — mintha valami igazi gondolat gyötörné — összeszaladnak a ráncok.

— Sakk! — magas kappanhangon kiált, győztesen rámtekint, s hogy számmal érintsem a fejebúbját, szinte kiprovokálja. Viszonzásul csókfélét lehel a csuklómra lagymatagul. Nincsenek egészséges viták, nemhogy felpezsdítő marakodás — nálunk ez ismeretlen fogalom. Temperamentumos és töprenkedő nagynénéd néha el-elkezd bogozni valamit — Dénes úr azonban nem bonyolódik bele a fonálba: udvariasan kisiklik, s nagynénéd maga marad, ölében a gombolyaggal. Dénes úr a lelki mozgásra késztető támadásokra sem válaszol, a szeme rémült, harcias kedvemet egy-kettőre leszereli. Dénes úr szigetelő; nem erősíti, még csak nem is közvetíti a villamosságot, hanem elnyeli. Szen-

tesíti ezt az amúgy is centire kimért, gondolkodásra lusta világot. Föl tudod fogni, ez a rabság mit jelent?

Milyen idegesítő az áprilisi reggel... a roletta fölszalad, már sejteni, ma is esik majd, milyen undorító ez a kora tavaszi eső, alig egy fénycsík s a felhő máris letapasztja. Ablakot nyitok: a savanyú füstszag kimegy és helyette a kipufogók benzingőze meg a kátránykavaró bűze jön be, a kukák hiába hordják el az unt tegnapokat, a ma sem lesz különb, a hamutartót hiába ürítem, tele lesz az döglött csikkekkel ma is...

És anyuka is borzalmas. Szerelmes a vejébe, beteges, öregkori, korlátolt rajongással. Százszor is megkérdi, mi legyen a vacsora, mint egy tollavesztett kotlós, kárál körülöttünk, követ a klozetre és teljesen kézenfekvő dolgokat tanácsol.

— Húzd le a vécét, fésülködj meg, vegyél kombinét... Majd hosszan lamentál, fogja a gombot a kabátomon, nem enged. A halálra figyelmeztet, amelynek első zsákmánya ugyan ő lesz, de senki se remélje, még a gyerekek sem, hogy végleg elkerülhetik. Mindannyian feloszlunk, megesznek a férgek.

A gyerekek, ez a két, mindenki által problematikusnak nevezett leányka, Anette és Tímea... ó, drága barom, Te, el sem hinnéd, hogy felbosszantanak! Két túl eredeti egyéniség. Bizony, motoron fut az idő, tizenkét és tizennégy évesek, két dajna, a legújabb módi majmolója! Anette dagadt, Tímea csontos, szögletes, de az arcuk, mint két tojás! Mellesleg mindkettő kiköpött Dénes úr, elég, ha csak rájuk tekintek, s az egész tizenöt év felgöngyölődik, minden kellemetlen emlék. Még a gesztusaikban is Dénes úrra hasonlítanak, sokszor nem is tudom, azt a repülő pofont, amit ők kapnak, nem az apjuknak szánnám-e, eredetileg? No, az alaptermészetük nem a békés Dénes úré! Szemtelenek, civakodók — mintha beléjük szorult volna mindaz, amit én magamban elfojtottam. Tépik egymást; elfoglalják a fürdőszobát, én rázom a kilincset, dörömbölök, ők belül röhögnek rajtam. Hajrá a melegvízcsaphoz a konyhába, kinyitom, ellopom a meleget, zuhog a jéghideg a zuhanyrózsából a hátukra, ordítanak... így szórakozunk. Nincs gátlásuk: mindenemet elhasználják, beletúrnak a festékeimbe, fölhúzzák az elasztikus lurex-harisnyámat... így akarnak elsurranni az iskolába. A lépcsőházból cibálom vissza őket. Nem kitűnő tanuló egyik sem. Anette állandó közepes, egyedül biológiából négyes, mert kísérleti állatokat fogdos a biológiatanárnak. Tímea gyakran áll bukásra, viszont tagja minden elképzelhető sportegyesületnek. Igazi testvérek: akármit kapnak, mindig a másiké tetszik jobban. Képesek az ajándékot kettéfűrészelni, nehogy a másik jobban járjon. Ezt nevezik „igazságnak". Mint az összenőtt ikrek: úgy ragadnak egymáshoz; figyelik egymás minden lépését és azonnal rohannak árulkodni. Ezt nevezik „őszinteségnek".

Rettenetes az a gondolat — drága barom, Te, Neked bevallom —, hogy nemsokára két felnőtt fiatal nő él velünk egy fedél alatt, ebben a nem túl tágas panellakásban, s mi kénytelenek leszünk aláfesteni az ő követelőző, mohó életüket... S ha nem szerzünk pénzt, még ide is szülnek, képesek időnap előtt nagymamát csinálni belőlem... Akkor lesz csak cifra a családi este!

A lánykák így is kihasználnak, én vagyok a lelki szemétláda. Minden hülyeséget — ahogy belépnek az ajtón — rámzúdítanak. Ide-oda forgatják az arcomat; hogy melyikükre figyeljek, ebben is vetélkednek. Ömlik belőlük a szó, órák hosszat képesek nyúzni, kiveszik kezemből a könyvet, a velőmet kiszívják. Csak akkor hagynak faképnél, ha sikerül engem is saját ostoba

ügyecskéik miatt fölhergelni. Az apjukat másra használják. Dénes úr a madaruk, az utolsó fillért is ki tudják — rafinált kis bestiák — a zsebéből hízelkedéssel csalni.

Egyébként havi jövedelmünket korrekt, papiron igazolt számítással úgy osztjuk be, hogy senki meg ne rövidüljön. Ami kevés marad, minden hónapban másikunk egyéni szükségleteit elégíti ki. A sorrend merev. Ha például nekem télikabátra van szükségem (prémmel), várnom kell, hogy az ára összejöjjön valahogy, a nekem járó részekből. A gyerekek viszont kikövetelik: a csonka összeget a szülői kötelesség nevében azonnal egészítsük ki. Ó, édes megkívánás: csak úgy bámulni egy-egy kirakatot, csak úgy megvenni valamit, soron kívül, nem szükségből, hanem kedvtelésből...! Nem fontolgatni, ki látja bűnös kívánságom kárát. Dénes úrral — ami igaz, az igaz — valóban közelharcot kell folytatni, hogy a saját részét rám ne tukmálja. Ha gyenge vagyok és elfogadom, fél évig is hallom a szöveget a családapák önzetlenségéről, akik inkább hordják a kopottat, csakhogy az ő kis pintyőkéi...

...Más itt is a vacsoraidő. A szerencsétlen anyuka bolyong a kanállal, mindenféle gyanús kotyvalékot töm a szánkba. Nekünk — vess meg érte! — az a rohadt televízió az egyetlen szórakozásunk. Hiába van három szobánk és két tévénk — minden áthallatszik; a labdapattogás, a fütty, a sportriporter rikoltozása agyonzúzza a dráma legihletettebb pillanatait. Ráadásul a lányok ki-be rohangálnak, a két csatornát egyszerre nézik, nem érdekli őket tulajdonképpen egyik sem: tendenciózusan zavarognak. Anyuka rádiózik, nem használja a füldugót, attól fülrákot lehet kapni. Mindenki terrorizál mindenkit, s mindenki azt hiszi, ő az áldozat...

Az alkalmazkodás nyomorító tudomány, drága barom, Te; sohasem gyakoroltad, de elvártad, minden bizonnyal. Hogy mi még nem robbantunk széjjel, azt az én alkalmazkodási képességemnek köszönhetjük. Nem vagyok rá büszke. Sok szolgalelkű még dicsekszik is vele, nyakonönti farizeus ideológiával.

— Nem én vagyok a fontos — ezt selypegi — nem az én vágyam, nem az én akaratom. S ha van üdvözítő út, hát az a csöndes besimulás. Miért éppen én lennék az okosabb?

Az ilyen ember észre sem veszi, s máris mindenki lábakapcája. Még az a bizonyos bibliai is fellázadt: korbáccsal verte szét a kufárokat, a tulajdon anyjától is elszakadt a küldetése miatt. „Asszony, hol a Te fiad?" — A világteremtés legtárgyilagosabb kérdése s a konvencionális érzékelőszervnek mégis milyen iszonyú e kérdés akusztikája! Szélsőség nélkül nincs igazi mestermunka, még a kollektivitás apostolai is zsarnoki módon a saját meggyőződésüket követték: a környezet tetszése vagy nemtetszése fikarcnyit sem módosított szellempályájukon. Az empátia döntéseinkben elbizonytalanít. S minél jobban megértjük mások indokait, annál kevésbé hiszünk saját ítéleteinkben. A nagyszabású karakter nem alkalmazkodik, legfeljebb megengedi, hogy ő legyen a mérce. Az alkalmazkodás a rendkívüliség gyilkosa. Aki beletört az alkalmazkodásba, hogy bármi eredetit alkotna, kétlem. Persze, aki szeretetből alkalmazkodik, kedves a szívnek. De — mi beojtottak — nem kedves emberek óhajtunk lenni, hanem jelentősek, sajnos. A reálpolitika pedig a kiemelkedő gondolat vérét cseppenként lecsapolja.

...De vissza a tárgyra! Nincs az együttlétnél — különösen ily vad, április estén — csüggesztőbb. Ne ugorj be annak, drága barom Te, aki a magányosságtól elrettentene! Mert ugye, hirdetik, s mily fennen, hogy az ember társaslény, csak éppen a megszületés és meghalás természettől megszabott

magányát nem kalkulálják bele. A kiszakadás, és a visszaszippantás élménye még a legmesebelibb, optimális helyzetekben sem megosztható. Segíthetnek a már ittlevők és a még ottmaradók: de ami történik, *általad* történik, *veled*. A születésnél és halálnál a legszorgosabb sürgés-forgás is némiképp statisztéria. Nem gondolod-e, hogy ami a két pont között van, szüntelen gyakorlat, s ezért a magány, legalább átmenetileg, kötelező? Az ember fő műve — ha más nem, szánalmas gyufavára — is az egyedüllétben sarjad: a magány sarkall, nem enged eltespedni, még kínzásában is gyümölcsöt érlel. A magány páncél nélküli, kristályos kövület; szabályos és csillogó a hasadása — részecskékre hasítottan is megkülönböztethető fényessége. A magány bevallott, kendőzetlen állapota minden kevésbé játékos száműzöttnek. Kemény egyetem, egészen csekélyke szünetekkel. Aki magányos, lelket talál ott is, ahol föl sem tételezte. Szólnak hozzá a tárgyak, párna, paplan simogatja. Szobrok és képek sóhajtanak. Szándékát közli vele minden eddig öntudatlan anyagszerű: hogy létremerülni vágyik, a boldog kollektivitás birodalmából ide, a boldogtalan, de tudatos szakadozottságba. A szél, a víz is beszél; hogy nekik jó már: finom és nemes a társaságuk, s hogy ez a társaság fogadóképes, ha az érkező valóban náluk kopog.

A harmóniának, minél áttetszőbb, annál sűrűbb magány az előfeltétele. A tanítványok, amikor aludtak a getsemani éjszakán, nem tudták, mit cselekszenek. De az Atya tudta, amikor egyedül hagyta mintának küldött fiát.

Lásd, aki így él, mint Kamilla nénéd, mostanság, az még az olyannyira vigasztaló szerzést, kuporgatást sem élvezi... Kicsiny otthonomban nincs oly darab, amiről — ha rávetődik a tekintet — ne tudnám, ki happolja majd el holtom után. Ahogy anyuka is tudja, milyen magától értetődő mozdulattal kattantom össze az aranykígyó-karkötőjét a csuklómon. Az ilyesféle gondolatok depresszióba taszítanak: még életemben látom mindennek a sorsát, amiért gürcöltem. A kacatok túlélnek, ahelyett, hogy velem együtt megsemmisülnének. A könyvek családi pecsétjelét majd kivágják ollóval az unokák, eladogatják az antikváriumokban. A megkímélt perzsát Anette elcseréli. A rosenthali porcelánt Tímea bevágja a zaciba és elfelejti kiváltani. Az ezüst étkészlet... majd elosztják. Igazságosan, kétfele, hogy mindkettőnek csonka maradjon. Mégis úgy vásárolunk, én meg a csacsi Dénes úr, hogy borzadva bár, de mindenre ráakasztjuk a leltári számot... Tulajdonképpen ízenként temetjük el magunkat. A gyerekek a hagyaték fölött biggyesztenek: hát csak ennyi...?

Méregetjük egymást Dénes úrral; ki megy el hamarébb? S ki jár jobban? Aki vegetálva, hosszan halódik, itt marad az örökké elfoglalt „gyerekek" kénye-kedvére? Vagy aki eltakarodik időben? Közös halál... ábránd! S ha imádkozunk is érte, a gyalázatos életösztön aláássa mindkettőnk imáját. Sokat beszélgetünk erről Dénes úrral, amikor közös ágyunkba — legalább a többiektől békén — mi is leroskadunk.

Ezek az elalvás előtti percek a legterhesebbek. Gyanakodva figyelem Dénes úr szíve dobbanását, aritmiáit hasonlítom a tegnapival. Altató nélkül úgy sincs álom. Dénes úr makacsul olvas még egy kicsit: a lámpa fénykörét hiába árnyékolja, karikák táncolnak a csukott szemhéjam mögött. Azután — végre valahára! — az újság lehanyatlik. Már szuszog is! A lámpát nekem kell eloltanom. Megvárom, amíg a szuszogás egyenletes ritmusa beáll s fűrészeléssé élesedik. Úgy szuszog, mint a sündisznók. Úgy hortyog, mintha hártyát repesztenének. Nem tudom megszokni. Nem csoda, ha üldöznek szorongásos álmaimban és robajjal rám szakad a menyezet...

A test ügyeiről — nevezzük szexnek, erotikának, érzékiségnek, biológiai szükségletnek — még nem is írtam! Szándékosan. De becsületszavamra mondom: végtelenül hervasztó a partner állandó jelenléte. Semmi sóvárgás, semmi szenvedély. Semmi kellemes meglepetés. Megfelelsz, úgy ahogy vagy, még az a kis színjáték is elsorvad, ami a dolog sava-borsa. Nem győznek le és te sem győzől. Célravezető módszerek. Ugyanazzal és ráadásul ugyanúgy — a fantázia halála. Az a kapcsolat próbája, ha — egy-egy ronda szemölcs ellenére — mégis funkcionál a fizikum. Eléggé bosszant, hogy Dénes úr csak a szépet és jót terjeszti rólam: lelkifurdalást okoz, ha csak egy ici-picit is, könnyebbedésül, kibeszélem.

Drága barom, Te, hemzseg a tavasz, mint a frissen kikelt rovarok fészke... viszketek, idegességemben vakarózom. Valami allergia. Klorofilérzékenység, nem bírom a tömény zöldet. Nagykabátban járok, így tavasszal lehet beszerezni a kiadós tüdőbajokat, az ájer csaló. Mi már tervezünk, megvalósíthatatlan terveink vannak, s persze szorosan együtt... mindegy, hova.

Az április a leghamisabb hónap. Amit a március ad, legtöbbször lefagyasztja. Elég a hiszékeny cseresznyefa barna ronggyá zsugorodott virágaira néznem.

Viseld hát Te is koloncaidat, miként én a magaméit, igazított pofával:

Kamilla

Bolondos hétfő, bolondos április.

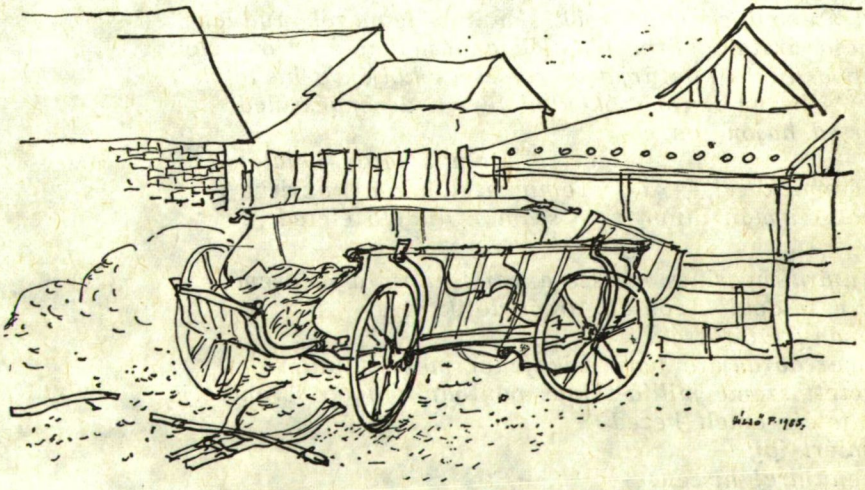

HÉZSŐ FERENC RAJZA